

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusikaosakond

Pärimusmuusika õppekava

Karoliina Kreintaal

**RUHNUROOTSLASTE PULMATRADITSIOON JA
VIULIMUUSIKA OSA SELLES**

Seminaritöö

Juhendaja: MA Juhan Suits

Kaitsmisele lubatud:.....

(juhendaja allkiri)

VILJANDI 2011

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. ELIAS SCHÖNBERG JA PEETER ROOSLAID.....	5
1.1. Elias Schönberg.....	5
1.2. Peeter Roosleid	6
1.3. Schönbergi ja Rooslaiu salvestised	7
1.4. Noodistused.....	7
2. PULMATRADITSIOON.....	9
2.1. Pulmategelased.....	10
2.2. Pulmadele eelnev aeg.....	11
2.3. Pulmapäev.....	13
KOKKUVÕTE.....	21
KASUTATUD KIRJANDUS	22
LISAD	23
Lisa 1. Schönbergi ja Rooslaiu helisalvestite nimekiri ning viited	23
Lisa 2. Fotode andmestik	26
Lisa 3. CD Ruhnurootslaste pulmatraditsioonist ning viulimuusika osast selles	27
SUMMARY	28

SISSEJUHATUS

Ruhnurootslased on ainulaadne kogukond eesti ajaloos, keda on esmaskordselt kirjalikult mainitud 1341. aastal. Tõenäoliselt on rootslased Ruhnus (rootsi k. *Runö* 'l) elanud enam kui 1000 aastat (Ülevaade Riigikogu muinsuskaitseühenduse väljasõidust Muhumaale ja Ruhnu, 2008)

Kõige rohkem elas inimesi saarel 1842. aastal - 389. Põline rootsi kogukond, kus elati 17. sajandi kommete järgi, lahkus sõja ja nõukogude võimu eest Rootsi 4. augustil 1944. Kohale jäi vaid kaks perekonda. Uued asukad tulid peamiselt Kihnust ja Saaremaalt. 1. jaanuari 2009 aasta seisuga elab Ruhnu saarel 56 inimest (taotlus UNESCO-le, lk 33).

Ruhnus räägiti ruhnurootsi keelt - *runskan*'it, mis on vanarootsi keele dialekt. 1930. aastatel, kui käidi aktiivselt Stockholmis kaubareisidel, muutus arhailine keel järjest moodsamaks. Täna sel päeval on ei ole *runskan* enam üheski perekonnas koduseks keeleks, kuid keele oskajaid siiski leidub.

Ruhnu kultuurielu on olnud väga rikkalik ning eriline. Kindlasti aitas folkloori säilimisele läbi mitmete aastasadade kaasa saare geograafiline paiknemine, eraldatus maismaast ning teistest saartest, mis tekitas kogukonnas ühtsustunde.

Minu huvi ruhnu kultuuri ning muusika vastu sai alguse Rootsis, kui ma viibisin seal III kursuse vahetusüliõpilasena. Seal kuulsin esimest korda helisalvestist Ruhnu viiuldajast Elias Schönbergist. Kuuldu kõnetas mind koheselt, kuna see eristus minu jaoks selgelt nii rootsi kui eesti muusikast. Lisaks ajendas mind saare muusikat uurima ka asjaolu, et mulle teadaolevalt ei

kuulunud Ruhnu traditsiooniline muusika antud hetkel kellegi mängurepertuaari, mistõttu oli ta suure tõenäosusega hääbumas ning unustuse hõlma vajunud.

Samuti ajendas mind tööd kirjutama praktiline vajadus õppematerjalide järele. Kuna otseseid pärimusekandjaid Eestis on vähe, toimub repertuaari omandamine helisalvestiste ning neid illustreerivate noodinäidete abil. Pean äärmiselt oluliseks ka teadmisi üldkultuurilisest taustast ning situatsioonidest, kuhu muusika kuulus.

Kuivõrd Schönbergist tehtud salvestistel kõlab suuremalt jaolt pulmarepertuaar, otsustasingi oma töös keskenduda Ruhnu pulmatraditsioonile ning viulimuusika osale selles.

Antud teemasse süvenedes avastasin, et ka Schönbergi poeg Peeter Rooslaid oli erakordselt hea viulimänguuskusega. Schönbergi ja Rooslaiu salvestiste hulgast õnnestus leida peaaegu kõigi pulmatraditsiooni kirjeldustes esile toodud pillilood. Kahe loo illustreerimiseks, mida salvestatud ei ole, kasutasin Otto Anderssoni noodistusi.

Teadaolevalt on Ruhnus rahvapillidest mängitud viulit ja lõõtsa, hilisemal ajal (19.-20. sajandil) ka mandoliini ning kitarri.

Lisaks Schönbergile ning Rooslaiule on salvestatud viuldajat Henrik Berenssoni, kes oli ühtlasi ka Schönbergi mängukaaslane. Samuti on olemas salvestisi viuldaja Johan Ömanist ning lõõtsamängija Jakob Steffensonist.

Töö eesmärgiks on anda ülevaade ruhnu pulmatraditsioonist ning sealhulgas ka viulimängutraditsioonist pulmakombestik. Töö esimeses peatükis kirjeldan lühidalt viuldajaid, kelle salvestiste põhjal olen teinud noodistused ruhnu pulmatantsudest.

Töö probleemi: Milline on viulimuusika osa ruhnu rootslaste pulmatraditsioonis?

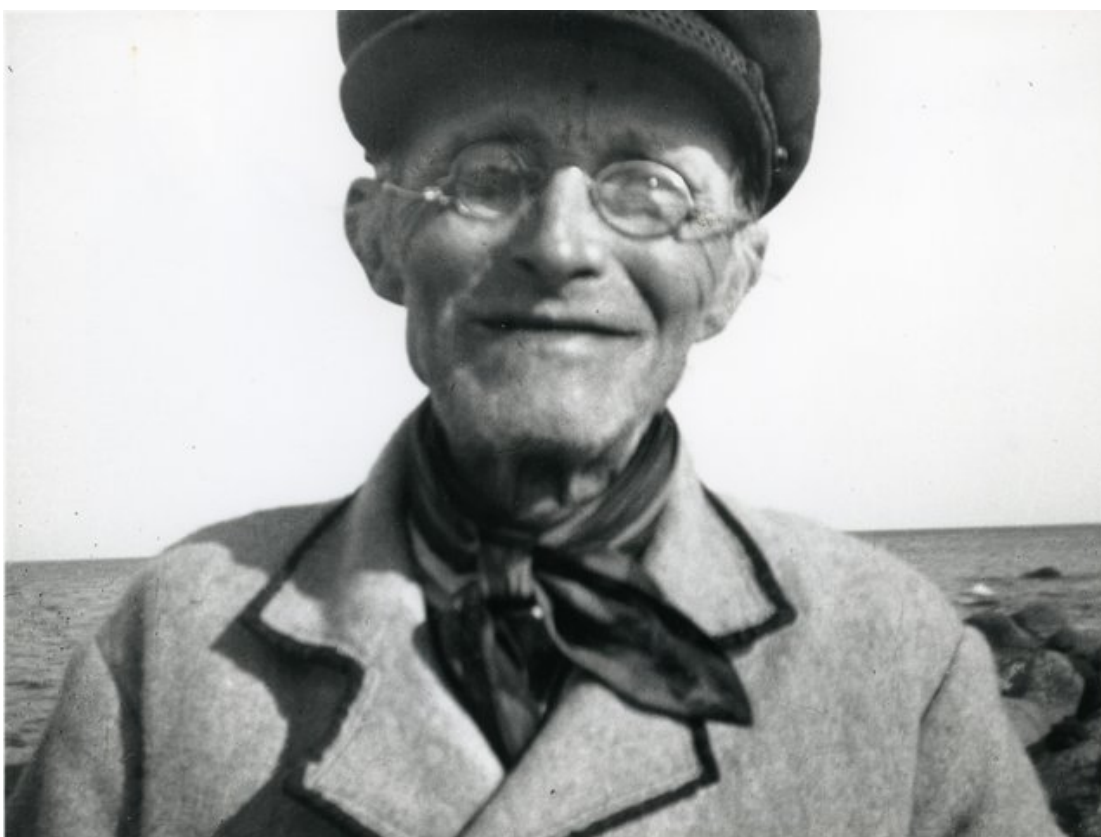
Teises peatükis kirjeldan ruhnu rootslaste pulmakombestikku, mida illustreerin noodinäidetega.

Õnnestus vestelda ka Jakob Steffensoniga, kes on töö esitamise hetkeks meie hulgast juba kahjuks lahkunud.

1. ELIAS SCHÖNBERG JA PEETER ROOSLAID

1.1. *Elias Schönberg*

Elias Schönberg sündis aastal 1861 Ruhnus. Ta oli hinnatud kingsepp, peenmehaanik ning viiuldaja (Moberg 1960).

Elias Schönberg

1.2. Peeter Roosleid

Elias Schönbergi poeg **Peeter (Peter) Roosleid (sünd. Schönberg)** elas aastatel 1889-1976. Roosleid on sündinud ja elanud Ruhnus, kuid kolis Kihnu saarele elama 1960. aastal, kus ta ka suri. Roosleid koos oma kihnlasest naise Marina Rooslaiuga olid üks kahest perekonnast, kes jäi saarele peale 1944. aasta suurt väljarännet Rootsi.

Lisaks viiuli mängimisele oli ta rahvusvaheliselt tunnustatud hõbesepp. (Kihnu kultuuriruum ...)

Peeter Roosleid pojaga 1922. aastal

1.3. Schönbergi ja Rooslaiu salvestised

Elias Schönbergi on Ruhnus lindistatud kahel korral. Esimene lindistus toimus 1933. aastal, mil Schönberg oli 72-aastane. Lindistus viidi läbi Herbert Tampere poolt. Salvestati 6 lugu. Teine lindistus viidi läbi 1938. aasta septembris, mil viiuldaja oli 76-aastane. Schönbergi salvestati Rootsi Raadio poolt Ruhnu kiriku pastoraadis. Lisaks 14 viiuliloole salvestati temalt ka 5 koraalilaulu.

Peeter Rooslaidu on samuti salvestatud kahel korral. Esimene salvestus leidis aset 1965. aastal. Siis võeti üles 6 lugu. Teine salvestus viidi läbi Pille Kippari ja Helgi Kihno poolt 1967. aastal. Salvestis koosneb intervjuust, ruhnurootslaste pulmade kirjeldusest, pulmarepertuaarist ja muudest tantsudest.

1.4. Noodistused

Peamiselt olen pulmalugude noodistused teinud Schönbergi salvestiste järgi. Juhul, kui Schönbergil puudub vastava pulmatantsu salvestis, olen kasutanud Rooslaiu salvestist. Kui kummaltki viiuldajalt ei ole pulmatantsu salvestisi, olen kasutanud Otto Anderssoni poolt tehtud noodistusi, mis asuvad E. Kleini raamatus „*Runö. Folklivet i en gammal Svensk by*“ (1924).

Eelistasin Schönbergi salvestisi, kuna tema oli terve oma eluaja elanud Ruhnus, Rooslaiu salvestised on aga tehtud juba Kihnus ning võib arvata, et tema mängu mõjutas paratamatult Kihnu kultuur.

Noodistuste tegemisel olen oluliseks pidanud tantsuviisi kirja panemist, mitte niivõrd salvestisel esinevaid variatsioone ning mängutehnilisi võtteid. Seega olen noodistanud vaid ühe läbimängu ega ole kasutanud dünaamika- või muid ekspressioonimärke. Samuti ühtib selline lihtsustatud noodipilt Anderssoni noodistustega, mis loob töö lugejale ühtlase terviku.

Juhul kui Schönbergi salvestiste hulgas on ühest tantsuloost rohkem kui üks variant, olen need kõik noodistanud, kuna mul puudub alus ühe või teise variandi eelistamiseks.

Lisaks olen ma noodistustes märkinud ära kõik variandid, kuidas antud lugu on pealkirjastanud vastavalt Klein ning Steffenson.

Noodistuste viited asuvad Lisas 1.

2. PULMATRADITSIOON

Pulmas pidi alati mängima kaks viulit. Steffensoni väitel said viulid siiski toetust ka löötspillilt, *harmonia* 'lt, kuid ta ei täpsusta, milliste lugude ajal seda tehti (Steffenson 1994).

Ruhnu pulmatraditsioonis valisid pruut ja peigmees oma äranägemise järgi külaliste seast pulmategelased, kellel olid pulma ettevalmistamisel ja/või läbiviimisel teatud ülesanded. Kombestikuga seotud tantsudel oli pulmatseremoonias kindel aeg ja järjestus. Igal kohustuslikul lool oli oma kindel järjestus ning kindel meloodia/pillilugu (Lepasson 2007).

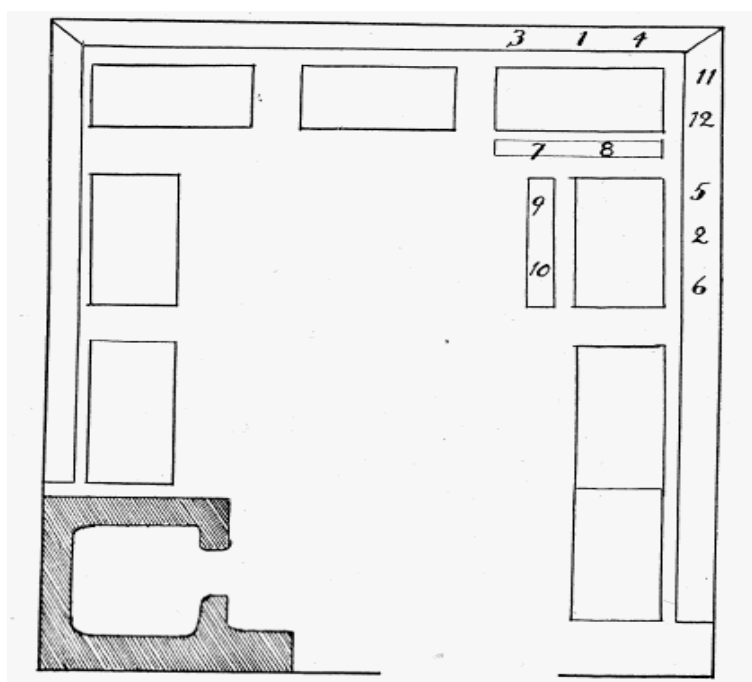
Ruhnu pulm kestis koos ettevalmistustega ligi nädal aega.

Foto 3. Pulmad Ruhnus 1940. aastal

2.1. Pulmategelased

1. *Bjuare* – kaks saajavanemat (isameest), kellest üks pidi olema abielus ning määrati peigmehe poolt, teine vallaline ning määrati pruudi poolt.
2. *Skaffare* – mehed, kes aitasid külalistele toitu ja õlut ette kanda ning hoolitsesid peomeeleolu eest. Määrati peigmehe poolt.
3. *Brusmoro* – kaks kaasanaist. Ühe määras pruut, teise peigmees, mõlemad pidid olema abielus naised.
4. *Bruggosmansleiara* – kaks meest, kes olid peigmehe saatjad kirikus. Üks oli määratud pruudi, teine peigmehe poolt.
5. *Bruleiara* – pruudi saatjad (neli meest). Kaks neist olid vallalised mehed, kes saatsid pruuti kirikusse, kaks aga vanemad mehed, kes saatsid pruuti kirikust koju.
7. *Jåmfro* – kaks pruutneitsit, kellest üks määrati peigmehe, teine pruudi poolt.
8. *Kockare* – kokad, naised, kes pulmanädala jooksul aitasid söögipoolist ette valmistada.

Joonis 1. Pulmategelaste ja teiste külaliste paiknemine pulmatares (Klein 1924, lk 364).

1) peigmees, 2) pruut, 3) pruudi isa, 4) peigmehe isa, 5) pruudi ema, 6) peigmehe ema, 7) ja 8) vanad pruudisaatjad (*bruleiara*), 9) ja 10) pruutneitsid (*jåmfro*), 11) pastor, 12) pastori abikaasa

2.2. *Pulmadele eelnev aeg*

Steffensoni sõnul korraldati pulmad pärast lühemat või pikemat kosimist, abielluti noorelt - enamasti enne 25 eluaastat. Peale vanemate heakskiitu mindi kirikuõpetaja juurde ja lasti end maha kuulutada. (Steffenson 1994, lk 121).

„Esimene mahakuulutamine võeti võimaluse korral ette sügisel, kui vilid oli koristatud ning loomatapmine lõpetatud. Seejärel peeti tulevase pruudi kodus pidu, *ingoang*, kuhu kogunesid kõik noored. Pakuti õlut, võid ja leiba, aga ka viina“ (*ibid*). Steffensoni väitel tantsiti siis öö läbi. Ta ei kirjelda, milliseid tantse tantsiti ja missugustel pillidel seda tehti (*ibid*).

„Mõned päevad peale mahakuulutamist tõi tulevane ämm pruudi vanematekodust ära ja viis ta peigmehe koju“ (*ibid*, lk 122). Seal viidi pruut kurssi talu oludega. Alates sellest päevast võis tulevane abielupaar ühes voodis magada. Kui pruut oli jõudnud end sisse elada, kohtusid abielupaari vanemad, et teha plaane tulevaks pulmaks. Kui pulmapäev oli kindlaks määratud ja aeg lähemale jõudis, läks peigmees talust-talusse külalisi kutsuma. Pulmapidu peeti samuti sügisel (*ibid* 1994).

Pulmad kestsid tavaliselt ligi nädal aega. Kõige olulisemad päevad olid reede, laupäev ning pühapäev. Pulmade-eelse nädala veetis pruut oma vanemate juures, kus ta aitas teha ettevalmistusi. Juba pulmanädala alguses tulid teiste talude naised nii pruudi kui peigmehe koju appi toitu valmistama. Toodi kaasa toitu, milleta oma talu läbi sai. Ehiti peigmehe kodu (*ibid* 1994).

Esimeseks pulmapäevaks loetakse reedet, mil pruut külastas peigmehe kodu. Teda saatsid kaks saajavanemat, *bjuar*'it, kelle kübarad olid ehitud eriliste kaunistuste - *bjuarroosa*'dega (*ibid* 1994).

Pruut pidi kaasa võtma elus kana, mis ulatati ämmale, kes vedas lindu mitu tiiru ümber *skotlaka* suitsukojas. Pruut vaatas seda pealt ning rituaali eesmärgiks oli kanal panna pea ringi käima nii,

et ta koduteed ei suudaks leida. Sellega andis ämm mõista, et ta teeb sama asja pruudiga, et too jääks kogu eluks oma peigmehe juurde tallu (Steffenson 1994, lk 122).

Hiljem reede õhtul ja ööl läksid saajavanemad külas ringkäigule, et külastada pulmapeole kutsutuid. Neile pakuti kehakinnitust ning töö lõppes sageli alles järgmise päeva hommikul (Steffenson 1994).

Laupäeva varahommikul veeti kogu söögipoolis hobuste ja vankritega pruudi kodust peigmehe koju, kus pulm pidi laupäeval ja pühapäeval aset leidma. Seejärel veeti ära pruudi kaasavara, mis koosnes ruhnu tüüpi lukustatud kirstudest. Need olid üksteise otsa virna laotud ning sisaldasid peamiselt riideid. Kirstude peale olid asetatud kangad ja *särka*'d (seelikud). Kaasavara pidi olema hästi nähtaval, sest seda taheti teel olles näidata. Mida rohkem seelikuid ja kangaid, seda rikkamaks pruuti peeti. Viimase koorma peal kirstu otsas istus pruut ning vankri taga kõndis kaks viuldajat, kes mängisid *vegaleiken*'it – ruhnu marssi (Steffenson 1994).

Veghaleiken (Vegaleiken) 1

The image displays a musical score for 'Veghaleiken (Vegaleiken) 1'. It consists of four staves of music written in G major (one sharp) and 4/4 time. The first two staves feature a melody with eighth and quarter notes, including a triplet of eighth notes. The third and fourth staves show a more complex rhythmic pattern with sixteenth notes and eighth notes, also featuring a triplet. The score concludes with a double bar line.

Joonis 2. *Veghaleiken* 1. K. Kreintaali noodistus Elias Schönbergi salvestise järgi.

Veghaleiken (Vegaleiken) 2

Joonis 3. *Veghaleiken* 2. K. Kreintaali noodistus Elias Schönbergi salvestise järgi.

Tee äärde olid end samaaegselt rivistanud ruhnu mehed, kes vanadest kuulipüssidest õhku tulistasid, kui vanker nendega kohakuti jõudis. Kui vanker oli möödunud, läksid nad selle järele ning jätkasid laskmist (Steffenson 1994).

Kui vanker oli peigmehe koju kohale jõudnud, lakkas laskmine ning pruudi vara lastiti vankrilt maha ning kanti riideahta. Vahepeal olid kokad söögi valmis teinud ja *skaffara* abiga katnud laua. Pärastlõunal tantsiti kuni õhtuni, mille järel toimus palvus. Siinkohal ei täpsusta Steffenson, milliseid tantse tantsiti. Sellega oli laupäevane pulmapidu lõppenud (*ibid* 1994).

2.3. *Pulmapäev*

Peamine pulmapäev – pühapäev. Varahommikul riietati ning ehiti pruut ning tema neli saatjat (2 *brusmoro* ja 2 *jåmfro*). Pruut riietati kirikurõivaisse ning kaunistati mitmesuguste ehetega. Kui pruut ja peigmees olid kumbki oma kodus riidesse pandud, lauldi rootsikeelseid kirikulaule ning peeti lühike palvetund. Pruut jättis hüvasti oma perekonna ja teistega oma kodutalus (Klein 1924; Steffenson 1994).

„Peigmees asus kiriku poole teele enne pruuti, saadetud *bruggosmanslejara*’test, üks peigmehe ees ja teine järel. Kui nad olid pärale jõudnud, käskisid isamehed *brulejara*’l pruut ära tuua.

Pruut läks kirikusse kogu oma kaaskonnaga. Mõlemad *jåmfro*'d läksid ees, seejärel järgnes pruut, kõndides *brulejara*'de vahel. Viimasena läks *brusmera*“. Peigmees ootas altaripiiride ees, kuni pruut toodi tema vasakule käele. Mõlemad istusid ette toodud pruudipingile, seejärel algas laulatus (Steffenson 1994).

Kui kõik olid peale kirikuskäiku söögilauda istunud, lauldi kõigepealt rootsikeelseid kirikulaule ning pastor luges palveid. Seejärel kandsid isamehed sisse esimese toiduvaagna. Kui esimene söömaaeg oli lõpetatud ja pastor oli söögi eest tänanud, läks kaks pillimeest viiulitega peigmehe laua juurde. Mängiti seni, kuni peigmees nõustus lauast tõusma koos *skaffara*'dega. Tavaliselt oli selleks looks *bruleiken*. Nad läksid tantsupõrandale ning õõtsusid muusika rütmis. Liiguti kas üksteise järel või kätest kinni hoides (Klein 1924, Steffenson 1994).

Joonis 3. *Bruleiken*. Otto Anderssoni noodistus Elias Schönbergi salvestise järgi (Klein 1924, lk 365).

Seejärel läksid pillimehed pruudi laua juurde, kus nad mängisid *uppuoleiken*'it – üleskutsumise lugu. Kui pruut oli oma saatjaskonnaga peigmehe juurde tulnud, tantsiti pruuditantsu - *bruleiken*'it. Pruut tantsis peigmehega, *jåmfro bruleiara*'ga, *brusmera bruggosmansleiara*'ga (Steffenson 1994).

Uppbuoleiken (Upbuoleiken, uppbogolejken)

Joonis 5. *Uppbuoleiken* – üleskutsumise lugu. K. Kreintaali noodistus E. Schönbergi salvestise järgi.

Nii Steffensoni kui Kleini väitel lauldi *uppbuoleiken*‘is I osa peale alljärguvad ruhnukeelsed salmid. Kleini raamatus on erinevalt Steffensonist välja toodud vaid 1. Salm, mistõttu olen väljakirjutamiseks valinud Steffensoni variandi, mis keeleliselt mõnevõrra Kleinist erineb. (Klein 1924, Steffenson 1981).

„*Bruo, bruo kom nu*

fram på gåLve,

kom nu fram på gåLve å

dans mä me.“

„Pruut, pruut tule nüüd

otse põrandale,

tule nüüd otse põrandale ja

tantsi minuga.“

„*Vill do, vill do,*

vill do koma mä me,

vill do koma mä me å

dans opa gåLv.“

„Tahad sa, tahad sa,

tahad sa tulla minuga,

tahad sa tulla minuga ja

tantsida põrandal.”

Kui pruut oli oma saatjaskonnaga peigmehe juurde tulnud, tantsiti tüüpilisi ruhnu tantse – *Lihl Peter*'it, *Käsenbrot*'i, *Nä-na-na-na-na*'d, aga ka valsse ning polkasid. Pruut tantsis peigmehega, *jåmfro bruleiara*'ga, *brusmera bruggosmansleiara*'ga (Klein 1924, Steffenson 1981 ja 1994).

Skaffarna tulevad ootamatult peole *kocka*'ga, kes on riietunud igapäevarõivastesse ning kellel on kaasas kulbid, lusikad jm köögitarvikud. Tantsitakse *kockleiken*'it – kokkkade tantsu (Steffenson 1994).

Kockleiken (Kocklejken) 1

The image shows the musical notation for 'Kockleiken 1'. It consists of two staves of music in treble clef, with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. The melody is written on the upper staff, and the bass line is on the lower staff. The piece ends with a double bar line. A triplet of eighth notes is marked with a '3' below it in the second staff.

Joonis 6. *Kockleiken* 1. K. Kreintaali noodistus E. Schönbergi salvestise järgi.

Kockleiken (Kocklejken) 2

The image shows the musical notation for 'Kockleiken 2'. It consists of four staves of music in treble clef, with a key signature of one sharp (F#). The time signature changes throughout the piece: 3/4, 4/4, 3/4, 4/4, 2/4, 3/4, 2/4, 3/4, and 4/4. The melody is written on the upper staff, and the bass line is on the lower staff. The piece ends with a double bar line.

Joonis 7. *Kockleiken* 2. K. Kreintaali noodistus E. Schönbergi salvestise järgi.

Kockleiken (Kocklejken) 3

Joonis 8. *Kockleiken* 3. K. Kreintaali noodistus E. Schönbergi salvestise järgi.

Foto 4. Pulma kokad *Kockleikeni* tantsimise eel või järel

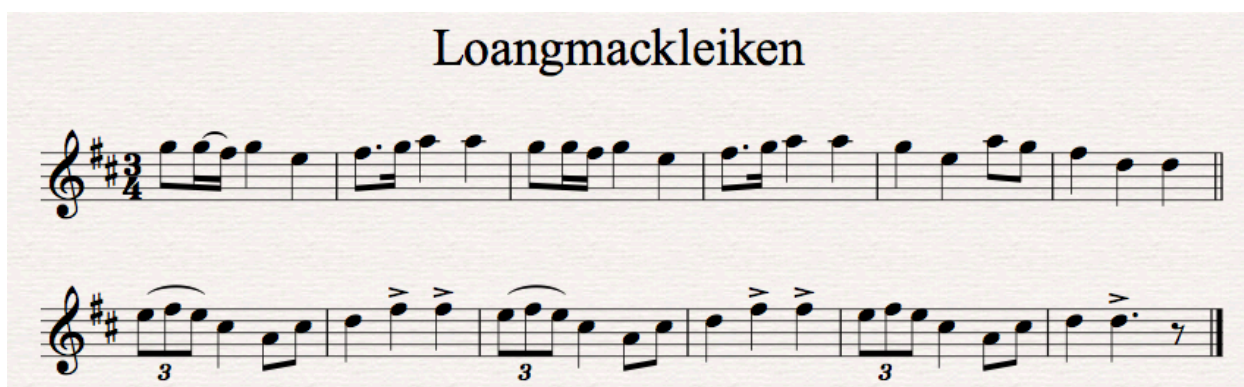
Kokkade tantsu katkestasid ülemeelikud mehed, kes asusid põrandale, käsivarred üksteise ümber, ning trampisid viiulite mängu saatel. Tantsu nimetati *Påldansen*'iks (Steffenson 1994).

Joonis 7. Paldansen. K. Kreintaali noodistus Elias Schönbergi salvestise järgi.

Seejärel tantsisid noored valssi, *springvals*'i või reinlendrit.

Nendele tantsudele järgnes *loangmackleiken* (tõlk. pika ussi tants). „See uss lookles majast majja üle aia“ (Klein 1924). Minu oletuste kohaselt tantsiti seda pika roduna, hoides üksteisel kätest kinni.

Joonis 8. *Loangmackleiken*. Otto Anderssoni noodistus Elias Schönbergi järgi (Klein 1924, lk 368).

Järgnevalt peatati tants ning pruut saadeti kirikulaulude saatel oma saatjaskonna ja isameeste poolt süüdatud küünaldega elumajast magamisaita. Seal võeti pruudil kroon peast ning asendati *tåromissaga* – abielunaise kõrge karbusega. Kui pruut sai ümber rietatud, viidi peigmees samal viisil pruudi juurde magamisaita. Üksteise järel tulid külalised pruutpaari juurde, et näha valmis

tehtud pulmavoodit, mis oli kaetud vähemalt seitsme erinevat värvi padjaga. Siis anti üle ka oma pulmakingitused – riided ning tarbeasjad. Kui kingid said üle antud, pakuti kõigile viil leiba, sigarette või teisi maiustusi. Seejärel pöörduti tagasi elumajja. Teekonnal lasid mehed oma vintpüssidest laske üle pruutpaari (Klein 1924, Steffenson 1994).

Jätkus tantsimine, mille katkestasid pulma saabunud kontvõõrad, kes olid ennast maskeerinud habemete, prillide, välismaiste rõivaste ja muuga – mida ekstragavantsemalt, seda parem.

Ootamatult ilmus kohale pulmasokk, sokuks maskeeritud meesterahvas, keda juhtis kaks maskeeritud meest. Nad tantsisid aeglaselt ringi, kuni üks meestest tõmbas välja suure puumõõga ning raius sokku mängult üle kaela ja see varises teeseldes põrandale. Teine mees võttis välja ämbri ja kulbi ning etendas soku vere segamist. Kui näitemäng läbi oli, tõusis sokk ning koos saatjatega tantsisid nad kõik külaliste rõõmujoovastuste saatel. Õllejoomine jätkus ning tants algas uuesti. Seda tseremooniat saatis pulmapillimeeste poolt mängitud *Geitleiken* (Klein 1924, Steffenson 1994).

Joonis 9. *Geitleiken*. K. Kreintaali noodistus Peeter Rooslaiu salvestise järgi.

Järgnevalt pandi lauale kaks vana portselanvaagnat, üks pruudi ning teine peigmehe jaoks, ning lauldi joogilaulu – *SkoaLa*'t.

„Drickom nu gladelig,

Joogem nüüd rõõmsalt,

brudan stoar stadelig

pruut seisab hiilguses

Innerlig och evinnerlig

Südamlikult ja igavesti

Brudans skoaLa!

pruudi terviseks!

Darum, darum, darum,

Darum, darum, darum.“

Laulmise ajal pandi kaussidesse raha. Lähimad omaksed ja sugulased panid vaagnasse vanu kuld- ja hõbemünste, mida nad olid säästnud vene tsaariajast (Klein 1924, Steffenson 1994). „*SkoaLa*’ga“ lõpeb Kleini kirjelduste järgi pidupäev, külalised lahkuvad oma kodudesse.

Alles jäänud toitu ning õlut pakuti abilistele, kes aitasid järgnevate päevade jooksul pulmakülaliste järel elamist korda teha.

Tasuks abi eest said nad pruudilt mõne kingi nagu sõrmkindad või sukad. Niisamuti tänati ka pillimehi (Steffenson 1994).

KOKKUVÕTE

Minu töö üheks eesmärgiks oli anda ülevaade ruhnurootslaste pulmatraditsioonist ning viiulimuusikast pulmas. Töös selgus, et kaks viuldajat oligi Ruhnu pulma lahutamatuks osaks. Ruhnu pulmas oli oluline osa tseremoniaalsetel tantsudel, mida tantsisid teatud pulmategelased ning mis olid seotud kinda pillilooga. Pulmad kestsid koos ettevalmistustega ligi nädal aega.

Käesoleva töö näol on valminud seni põhjalikeim eestikeelne õppematerjal ruhnurootslaste pulmatraditsioonide kohta koos pulmarepertuaari põhjalike kirjeldustega, mille kogumisel on põhiliselt toetunud Ernst Kleini (*Runö. Folklivet i en gammal Svensk by*, 1924) and Jakob Steffenson (*Elu Ruhnul. Jutustus sellest, kuidas 300 inimest elas väikesel Ruhnu rootslastesaarel Riia lahes 1920. Aastatest Teise maailmasõjani*, 1994; *Så dansade vi på Runö – i svenskön i Rigaviken*, 1981).

Salvestised pärinevad Eesti Rahvaluule Arhiivist ning CD-kogumikult „Koraler & Bröllopsmusik från Runö” (Musica Sveciae: Folk Music in Sweden. Salvestatud Rootsi Raadio poolt Ruhnus 1938 a.).

KASUTATUD KIRJANDUS

Klein, Ernst. 1924. *Runö. Folklivet i en gammal Svensk by.* J.A. Lindblads förlag. Uppsala

Lepasson, Kadri. 2007. Seminaritöö: Pakri pulmamuusika. Viljandi

Moberg, Carl-Allan *Bröllopsmusiken på Runö. Om visor och låtar. Studier tillägnade Sven Salén.* Stockholm 1960, lk 96-111

Steffenson, Jakob. 1994. *Elu Ruhnul. Jutustus sellest, kuidas 300 inimest elas väikesel Ruhnu rootslastesaarel Riia lahes 1920. Aastatest Teise maailmasõjani.* Tallinn „Olion“

Steffenson, Jakob. 1981. *Så dansade vi på Runö – i svenskön i Rigaviken.* Lidingö-Taby

Taotlus UNESCO-le = *Inimkonna suulise ja vaimse kultuuripärandi meistriteoste nimekiri. Eesti riiklik kandidatuur. Kihnu kultuuriruum. I osa.*

http://www.kul.ee/webeditor/files/Kihnu_fail_taotlus_UNESCOle.pdf 02.05.2011

Ülevaade Riigikogu muinsuskaitseühenduse väljasõidust Muhumaale ja Ruhnu

<http://www.riigikogu.ee/public/Riigikogu/Dokumendid/muinsuskaitseyhendus.pdf> 03.05.2011

LISAD

Lisa 1. *Schönbergi ja Rooslaiu helisalvestite nimekiri ning viited*

1. CD „Koraler & Bröllopsmusik från Runö”

1997. Rootsi: Musica Sveciae: Folk Music in Sweden. Salvestatud Rootsi Raadio poolt Ruhnus 1938 a.

ELIAS SCHÖNBERG, VIIUL

1.	<i>Springvals</i>
2.	<i>Vegaleiken 1.</i>
3.	<i>Vegaleiken 2.</i>
4.	<i>Skön</i>
5.	<i>Kockleiken 1.</i>
6.	<i>Kockleiken 2.</i>
7.	<i>Kockleiken 3.</i>
8.	<i>Vals 1.</i>
9.	<i>Lihl Peter 1.</i>
10.	<i>Nänanana</i>

11.	<i>Polka 1.</i>
12.	<i>Hlatrobeine</i>
13.	<i>Ett, tu, tre</i>
14.	<i>Påldansen</i>

2. Eesti Rahvaluule Arhiivi (ERA) salvestused

2.1. ELIAS SCHÖNBERG, VIIUL.

ERA, Fon. 530-532 (Eesti Rahvaluule Arhiivi vaharullisalvestuste kogu). Salvestanud Herbert Tampere 1933. aastal.

1.	<i>Vals 2.</i>
2.	<i>Uppbuoleiken</i>
3.	<i>Lihl Peter 2.</i>
4.	<i>Kockleiken 4.</i>
5.	<i>Vals 3.</i>
6.	<i>Polka 2.</i>

2.2. PEETER ROOSLAID, VIIUL

KKI, RLH 67:1 (Keele ja Kirjanduse Instituudi rahvaluule helisalvestuste kogu) ERA.
Salvestatud 1965. aastal.

1.	<i>Kockleiken</i>
2.	<i>Påldansen/ Polas</i>
3.	<i>Pruudi polka</i>
4.	<i>Pruute lugu</i>
5.	<i>Pruute valss</i>
6.	<i>Realeiken</i>

2.3. PEETER ROOSLAID, VIIUL

RKM, Mgn. II 1067 a-h (Riikliku Kirjandusmuuseumi magnetofoni monosalvestuste kogu).
Salvestanud Pille Kippar ja Helgi Kihno 1967 a.

1.	<i>Geitleiken</i>
2.	<i>Intervjuu ruhnurootslaste pulmadest ning pillilood</i>
3.	<i>Intervjuu ning pillilood</i>

Lisa 2. Fotode andmestik

Kõik töös kasutatud neli fotot pärinevad MTÜ Ruhnu Kultuurielu kodulehekülje fotogaleriist aadressilt <http://kultuurielu.ruhnu.ee/> (04.05.2011)

Fotode viited:

Foto 1. Elias Schönberg - RMF 53:10.

Foto 2. Peeter Roosleid - RMF 83:301.

Foto 3. Pulmad Ruhnus 1940. aastal – andmed puuduvad.

Foto 4. Pulma kokad *Kockleiken*'i tantsimise eel või järel - RMF 83:242.

Lisa 3. CD Ruhnurootslaste pulmatraditsioonist ning viulimuusika osast selles

1. Töö kirjalik osa
2. Salvestised

1. E. Schönberg - *Springvals*
2. E. Schönberg - *Vegaleiken 1*
3. E. Schönberg - *Vegaleiken 2*
4. E. Schönberg - *Skön*
5. E. Schönberg - *Kockleiken 1*
6. E. Schönberg - *Kockleiken 2*
7. E. Schönberg - *Kockleiken 3*
8. E. Schönberg - *Vals 1*
9. E. Schönberg - *Lihl Peter*
10. E. Schönberg - *Nänanana*
11. E. Schönberg - *Polka 1*
12. E. Schönberg - *Hlatrobeine*
13. E. Schönberg - *Ett, tu, tre*
14. E. Schönberg - *Påldansen*
15. E. Schönberg - *Vals 2*
16. E. Schönberg - *Uppbuoleiken*
17. E. Schönberg - *Lihl Peter*
18. E. Schönberg - *Kockleiken*
19. E. Schönberg - *Vals 3*
20. E. Schönberg - *Polka 2*
21. P. Rooslaid - *Kockleiken*
22. P. Rooslaid - *Påldansen/Polas*
23. P. Rooslaid - *Pruudi polka*
24. P. Rooslaid - *Pruute lugu*
25. P. Rooslaid - *Pruute valss*
26. P. Rooslaid - *Realeiken/Reiarleiken*
27. P. Rooslaid - *Geitleiken*
28. P. Rooslaid - *Intervjuu ruhnurootslaste pulmadest ning pillilood*
29. P. Rooslaid - *Intervjuu ning pillilood*

SUMMARY

Estonian Swedes wedding tradition and violin music in the wedding repertoire

My seminar paper is about wedding traditions and violin music used in Ruhnu wedding. Ruhnu is an Estonian island situated in the Gulf of Riga in the Baltic sea that has been populated with Swedish people for more than 1000 years.

My seminar paper is important to those who are interested in playing Ruhnu wedding tunes and need some extra knowledge of this music's background. It also gives an overview of the wedding customs.

This is the most thorough overview of Ruhnu wedding traditions and traditional wedding repertoire that has been published so far in Estonian language. It includes the transcriptions and recordings of most melodies that have been described earlier by Ernst Klein (*Runö. Folklivet i en gammal Svensk by*, 1924) and Jakob Steffenson (*Elu Ruhnul. Jutustus sellest, kuidas 300 inimest elas väikesel Ruhnu rootslastesaarel Riia lahes 1920. Aastatest Teise maailmasõjani*, 1994; *Så dansade vi på Runö – i svenskön i Rigaviken*, 1981).